

Vážení čtenáři,

je nám potěšením přivítat Vás u druhého čísla devátého ročníku časopisu Gramotnost, pregramotnost a vzdělání, které se tentokrát zaměřuje na téma „Napříč gramotnostmi a vzdělávacími oblastmi“. Předložené příspěvky reflektují rozmanitost procesu rozvoje gramotností v současné pedagogické praxi, přičemž se soustředí na rozmanité přístupy k podpoře gramotností, a to jak na úrovni teoretických studií, tak v aplikovaných výzkumech. Klíčovým zaměřením je zlepšení výukových strategií, identifikace rizikových faktorů, a především podpora rozvoje dovedností, které jsou dnes pro úspěšné vzdělávání zásadní.

První příspěvek je výzkumnou studií Kláry Eliáškové a Olgy Kučerové, které se věnují prevenci školní neúspěšnosti na 1. stupni základní školy, konkrétně v oblasti českého jazyka. Autorky prezentují dílčí výsledky longitudinálního výzkumu, jehož cílem je identifikovat efektivní učitelské strategie pro podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Zabývají se však také otázkou konkrétního obrazu obtíží těchto žáků v oblasti jazykových dovedností (od schopnosti aplikovat lingvistické poznatky až po čtení textu a jeho tvorbu). V porovnání s intaktními žáky výsledky studie ukazují, že obtíže žáků se speciálním vzdělávacími potřebami nejsou plošné, ale týkají se konkrétních dovedností. Zároveň studie poukazuje na kombinaci tradičních a podpůrných strategií jako efektivních postupů, odpovídajících současným lingvodidaktickým a psychologickým přístupům, které mohou významně přispívat k prevenci školní neúspěšnosti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dalším příspěvkem, který si zaslouží naši pozornost, je výzkumná studie věnující se vývoji digitální aplikace Melodica pro výuku hudební výchovy, zpracovaná Annou Kucharskou, Milenou Kmentovou, Barborou Jindrovou, Michalem Nedělkou a Petrou Bělohávkovou. Studie se zaměřuje na hodnocení účinnosti aplikace při rozvoji hudebních dovedností žáků. Současně představuje didaktický hudební test jako nový diagnostický

nástroj integrovaný do digitálního prostředí a popisuje jeho konstrukci i psychometrické vlastnosti. Ačkoliv výsledky studie neukázaly statisticky významný rozdíl mezi experimentální a kontrolní skupinou, ukazuje tato studie potenciál využití inovativních technologií v oblasti umělecké výchovy.

Významným příspěvkem do diskuze o digitálních nástrojích je výzkumná studie Martina Richtera a Anny Štáderové, která zkoumá vliv generativní umělé inteligence na kreativitu žáků při tvůrčím psaní. Autoři poukazují na to, jak generativní AI může podporovat žáky v rozvíjení jejich psacího projevu, ale zároveň varují i před riziky spojenými s automatizovaným procesem tvorby. Důraz je kladen na potřebu metakognitivní podpory, která pomůže žákům využívat AI jako nástroj, nikoli jako náhradu jejich vlastní kreativity.

Metodická studie Barbory Valešové Malecové se zabývá využitím biblioterapie k rozvoji sociální gramotnosti u dětí předškolního a mladšího školního věku. Tato metodika ukazuje na význam literární výchovy jako nástroje pro posílení sociálních a emocionálních dovedností, které jsou nezbytné pro harmonický osobnostní rozvoj dětí. Vzhledem k rostoucí důležitosti rozvoje osobnostně sociálních kompetencí je tato studie cenným příspěvkem k teoretickému i praktickému zázemí pro pedagogickou praxi.

Oblast prevence rizik spojených s digitálním prostředím řeší didaktická studie Jaroslava a Melanie Novákových,

kteří analyzují roli osobnostní a sociální výchovy v prevenci rizikových jevů v kyberprostoru. S rostoucí digitalizací školního prostředí je nezbytné vzdělávat žáky nejen k technickým dovednostem, ale také k odpovědnému a bezpečnému využívání digitálních technologií. Studie ukazuje, jak efektivní výuka v oblasti digitální gramotnosti a wellbeingu může pomoci žákům lépe čelit rizikům, která kyberprostor představuje.

Šíří problematiky speciálně-pedagogické podpory ve vzdělávání rozšiřuje kazuistická studie autorek Lenky Šumníkové a Barbory Marešové, která se zaměřuje na studenta Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy se zrakovým postižením na úrovni praktické nevidomosti. Studie nabízí vhled do fungování systému inkluzivního vzdělávání na vysoké škole a ukazuje, jak se v praxi prolíná legislativní rámec, univerzitní směrnice, asistivní technologie a síť institucionální i neformální podpory. Pozornost je věnována nejen funkčním faktorům, ale také limitům poskytované podpory. Příspěvek tak přispívá k odborné diskuzi o podmínkách studia studentů se zrakovým postižením a otevírá prostor pro sdílení dobré praxe v oblasti vysokoškolské inkluze.

V závěru tohoto čísla představujeme analytickou zprávu Michaely Kaslové o vztahu mezi slovní zásobou a porozuměním problémům s přihlédnutím ke slovním druhům. Výsledky této analytické zprávy podtrhují význam jazykového vývoje v raných fázích vzdělávání a jeho

přímý vliv na schopnost řešit komplexní úkoly, jako jsou slovní úlohy. Důraz je kladen na důležitost systematického přístupu k rozvoji jazykových dovedností, který ovlivňuje nejen akademický úspěch, ale i schopnost kritického myšlení.

Tato číslo časopisu ilustruje, jak široké je vymezení gramotností a jaká specifika představují různé vzdělávací oblasti v jejich rozvoji. Spojení teoretických studií a výzkumů s praktickým pře-

sahem do vzdělávací praxe nabízí nejen hlubší porozumění aktuálním výzvám, ale i přehled nástrojů pro pedagogy, kteří se snaží přizpůsobit své výukové metody potřebám dnešní doby.

Přejeme Vám inspirativní a podnětné čtení.

Za redakční tým,

Monika Kadrožková a Klára Špačková